

Kaakkois-Suomen lomituspalvelut, vastine: Sulkavan kunnanhallitus 4.9.2023, Sulkavan kunta kantaa huolta maatalousyrittäjien jaksamisesta sekä lomitusten onnistumisesta

Rantasalmen kunnan lomituksen paikallisyksikkö yhdistettiin 1.1.2022 alkaen Mikkelin kaupungin hallinnoimaan Kaakkois-Suomen lomituspalvelut -paikallisyksikköön. Yhdistämiseen saakka Rantasalmen paikallisyksikkö vastasi myös Sulkavan kunnan alueen lomituspalveluista.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela on tehnyt Mikkelin kaupungin kanssa toimeksiantosopimuksen. Sopimuksen mukaan Mikkeli on vastuussa toimintansa lainmukaisuudesta ja siitä, että maatalousyrittäjien lomituspalvelut ja niihin liittyvät hallintotehtävät on järjestetty asianmukaisesti, ammattitaitoisesti, palveluhenkisesti ja tasapuolisesti koko paikallisyksikön alueella.

Sulkavan kunta haluaa saattaa Mikkelin kaupungille tiedoksi paikallisilta maatalousyrittäjiltä saamansa palautteen ja toivoo niiden perusteella aloitettavan korjaavat toimenpiteet viipymättä.

- 1) Valtakunnan tasolla tehdyissä lomituskyselyissä lomitusalueemme erottuu koko maan heikoimpana alueena. Tilojen työaikoja ei saa enää enempää kiristää ja ammattitaitoisen johtamisen onnistuminen täytyy varmistaa.

MTK:n lomituspalveluiden tyytyväisyyskysely toteutettiin vuodenvaihteessa 2022–2023. Kaakkois-Suomen lomituspalvelut oli tuolloin toiminut nykyisessä laajuudessaan vuoden ajan. Valtakunnallisesti 19 yksikköä toteutti vastaavan yhdistymisen vasta vuoden 2023 alussa ja 3 yksikköä jatkoi toimintaansa ennallaan. Yksiköiden tulokset eivät ole siten vertailukelpoisia.

Tilojen työaikalaskenta toteutetaan Melan kaikkia paikallisyksiköitä koskevan yhtenäisen ohjeistuksen mukaisesti TTS Manager-laskelmalla. Näin tilojen työaikalaskelmat ovat yhdenvertaisia tilan sijainnista riippumatta. Työaikalaskelma tehdään hallinnon tilakäynnin yhteydessä. Tilakäynnit uusitaan 3 vuoden välein, ellei tilan tuotantosuunnan tai työmenetelmien muutos vaadi työajan tarkistamista aiemmin. Laskelmaluonnos toimitetaan aina tilalle hyväksyttäväksi. Mikäli laskelmassa on selkeä virhe, laskelmaa korjataan, kunnes se vastaa tilan päivittäisiin karjataloustoihin keskimääräisesti kuluvaan aikaan. Muutokset eläinmäärissä ja työmenetelmissä selvitetään lisäksi vuosittain vuosilomahaun yhteydessä. Työaikalaskelma päivitetään, mikäli tiedot ovat olennaisesti muuttuneet.

Lomitushallinnon työnjohdon tuloksellisuutta seurataan säännöllisesti erilaisin mittarein. Näin pyritään varmistamaan, että tehtävät tulevat tehtyä ajallaan. Lomitushallinnossa seurataan säännöllisesti mm. toteutuneiden lomitusten lisäksi tila- ja työnjohtokäyntien ajantasaista toteutumista.

- 2) Muuttuneet ja muuttuvat käytännöt sekä yhteydenpito tulee yhdenmukaistaa, viestiä ja jalkauttaa selkeästi, tehokkaasti ja tarpeeksi ajoissa. Maatalousyrittäjiä tulee kuulla käytäntöjä muokatessa jo niiden suunnitteluvaiheessa.

Lomituspalvelut on tiedottanut muuttuneista toimintatavoista sähköpostitse sekä tavallisen postin välityksellä. Vuosilomahakemusten ja -päätösten mukana on toimitettu tiedotteita jokaiselle vuosilomaan oikeutetulle yrittäjälle. Esimerkiksi keskitetystä puhelinpalvelusta on tiedotettu useasti.

Puhelinpalvelu on yhdenmukaistettu koko alueella ja asiakkaat tavoittavat lomituspalvelut yhdestä numerosta. Näin taataan asiakkaille yhdenvertainen palvelu. Palvelun myötä lomitushallinto on tavoitettavissa aina arkisin klo 9:00-15:00. Mikäli yrittäjän asia ei ratkea heti puhelun yhteydessä, välitetään palvelupyyntö esim. toiselle lomituspalveluohjaajalle. Käytössämme on myös lomituksen yhteinen sähköposti.

Toimintatapojen tarkastelua ja kehittämistä jatketaan yhteistoimintaryhmässä, jossa mukana on myös lomituspalvelujen käyttäjien edustajat. Näin saadaan toteutettua eri osapuolten välistä vuoropuhelua.

Lomitushallinnossa pyritään siihen, että mikään asia ei ole vain yhden tietyn henkilön varassa. Yksikössä toimivien kahden lomitustiimin tiimityö edesauttaa paikallistuntemuksen jakamista useammalle henkilölle ja asioiden jouhevaa hoitamista.

Tilakäynnin yhteydessä läpikäydään myös tilakohtainen yhteistyölomake, jossa sovitaan kirjallisesti lomitushallinnon ja tilan välisistä asioista.

- 3) Lomituspalveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon maatalousyrittäjien ja tilojen kuormitus. Myös maatalousyrittäjien hyvinvoinnista ja jaksamisesta tulee huolehtia.

Lomituspalvelulain yhtenä tarkoituksena on tukea maatalousyrittäjän työssä jaksamista ja tämä asia on tärkeää myös paikallisyksiköille.

Lomituspalvelut pyrkii järjestämään lomitukset siten, että maatalousyrittäjät pitävät vuosilomia tasaisesti ympäri vuoden. Lomituspalvelulain mukaisesti yrittäjien tulee esittää vuosilomatoiveet vuosilomahaun yhteydessä, näitä on mahdollista toki tarkentaa myöhemmin. Näin voidaan ennakoida pyyntöjen ruuhkautuminen tiettyihin ajankohtiin ja on riittävästi aikaa lomitusten tasapuoliseen järjestämiseen.

Paikallisyksikön tehokas toiminta edellyttää lomitusten järjestämistä niin, että lomittajat voivat työllistyä tasaisesti vuoden ympäri. Tämä puolestaan saattaa johtaa siihen, ettei paikallisyksikkö voi järjestää lomitusta paikallisyksikön palveluja käyttävälle maatalousyrittäjälle aina hänen haluamanaan ajankohtana.

Lomituspalveluiden tulee huomioida työnantajana myös maatalouslomittajien jaksaminen, mm. lomittajien riittävä lepo viikoittain ja päivittäin sekä vuosilomien toteutuminen työehtosopimuksen mukaisesti. Lomittajalla tulee olla 11 h yhtäjaksoinen lepoaika vuorokaudessa, joka tulee huomioida tilojen työaikojen määrittämisessä. Lepojasta poikkeaminen on sovittava aina työntekijän kanssa kirjallisesti jokaisen lomitusjakson kohdalla erikseen. Tulee muistaa, että lepoajasta poikkeaminen lisää työtapaturmariskiä. Mikäli tilan toiminnot mahdollistavat, olisi hyvä järjestää lomittajalle yhtäjaksoinen työaika jo pidentyvien työmatkojenkin takia.

Maatalouslomittajien työssäjaksamiseen ja työjärjestelyihin tulee kiinnittää myös huomiota jo senkin takia, että saadaan uusia lomittajia alalle ja parannetaan pitovoimaa.

- 4) Ammattitaitoisten lomittajien riittävyys alueellamme on huolestuttava ja se vaikuttaa koko Etelä-Savon elinvoimaisuuteen. Välimatkat ovat pitkiä, mikä vaikuttaa taas lomittajien jaksamiseen. Maatiloille on ollut hankalaa saada ammattitaitoisia lomittajia, ja resurssipulan vuoksi yrittäjien lomina on jäänyt pitämättä.

Maatalouslomittajien ammattitaitoa ylläpidetään järjestämällä säännöllisesti tarpeellista ammattikoulutusta vuosittaisen koulutus suunnitelman mukaisesti. Viime vuosina lomittajat ovat saaneet koulutusta mm. koneiden käyttöön, aperuokintaan ja erilaisille lypsyroboille. Nämä on toteutettu täsmäkoulutuksena pienryhmissä.

Uusia maatalouslomittajia koulutamme käyttäen oppisopimuskoulutusta, joka rahoitetaan Melan erillisrahoituksella. Parhailtaan on käynnissä työnhajaalomittajien koulutus. Nämä marraskuussa valmistuvat 17 henkilöä eri puolilla aluetamme tulevat toimimaan uusien lomittajien ja oppisopimusopiskelijoiden mentoreina. Suunnitelmissa on myös muutaman venäjän kielen taitoisen lomittajan kouluttaminen työnhajaajaksi.

Maatalouslomittajien koulutus- ja oppisopimusasiat kuuluvat olennaisesti lomitushallinnossa toimivan lomituspalvelukoordinaattorin tehtäväkuvaan.

Uusia lomittajia rekrytoimme jatkuvasti kuntarekryn kautta, sekä vakituisiin että määräaikaisiin työsuhteisiin. Kuntarekryn työpaikkailmoitukset linkittyvät TE-toimistojen sivuille, joten näkyvyys kattaa koko Suomen. Olemme vakinaistaneet useamman määräaikaisen lomittajan työsuhteen.

Rekrytoinnin vauhdittamista tulemme selvittämään Mikkelin kaupungin viestinnän ja henkilöstöpalveluiden kanssa. Selvitettävänä on mm. kunnallisen työehtosopimuksen mahdollistama rekrytointilisä sekä Kaakkois-Suomen lomittajien palkkatason saattaminen valtakunnan tasolle ja uusien rekrytointikanavien käyttöönotto.

Vuodelta 2021 siirtyi noin 3 000 vuosilomapäivää pidettäväksi vuodelle 2022. Siirtyvien vuosilomapäivien määrä lähes puolittui vuodelta 2022, jolloin niitä oli enää noin 1 600. Nämä siirtyneet lomapäivät ovat kuitenkin osaltaan vaikuttaneet ko. vuoden lomien järjestelyyn ja resurssipulaan. Tiloilta on ollut aiempia vuosia enemmän sijaisapulomituspyyntöjä, jotka ovat vaikeuttaneet vuosilomien ja erityisesti maksullisen lomitukseen järjestämistä. Lomituspalvelulain mukaisesti maksullisen lomitukseen järjestäminen ei saa vaarantaa vuosilomien ja sijaisapulomituksen toteuttamista.

- 5) Useat ammattitaitoiset lomittajat ovat irtisanoutuneet johtamisen ongelmien vuoksi. Johtajuuskysymys on otettava erittäin vakavasti organisaation sisällä ja on käsiteltävä viipymättä.

Syyt lomittajien irtisanoutumisille on selvitetty tapauskohtaisesti ja voidaan todeta, että irtisanoutumisten syynä on ollut työntekijöiden henkilökohtaiset syyt. Työntekijöille tullaan kuitenkin pitämään aiempaa koordinoitummin kaupungin ohjeistuksen mukainen ns. lähtökeskustelu työsuhteen päättyessä muutoin kuin eläketapahtuman yhteydessä. Keskustelulla selvitämme toimintamme mahdolliset epäkohdat ja korjaamme toimintaamme.

Lomitushallinnossa on ollut vuosina 2022–2023 työntekijävajetta, joka on luonnollisesti vaikuttanut toimintaan. Työntekijävajeen sekä tehtävien muuttumisen vuoksi lomituspalveluohjaajien toiminta-alueita on jaettu uudelleen. Ohjaajat ovat tutustuneet uusiin asiakkaisiinsa ja työntekijöihinsä, tämä tutustuminen vie oman aikansa. Koska myös hallinnossa on tiedossa lähivuosina eläköitymistä, joudutaan tehtäviä jakamaan uudelleen myös tulevaisuudessa. Hallintoon ei voi palkata lisätyövoimaa, koska Melalta saatavan hallintokorvauksen on peitettävä hallinnon kulut. Kuluvan vuoden ns. hallintoraha kattaa hallinnon työntekijöiden palkat sekä Mikkelin kaupungin ns. sisäiset vyörytyskulut. Tulevina vuosina hallintoraha ei tule riittämään, mikäli valtion rahoitukseen ei tule muutosta ja kaupungin sisäisien vyörytyskulujen määrä ei olennaisesti vähene.

- 6) Sijaisapulomitukset tulee resursoida ja järjestää niin, että jo sovittuja lomioita ei enää jouduta perumaan ja että ne myös jatkossa toimivat tarkoituksen mukaisella tavalla.

Lomituspalvelut ei pysty pitämään vararesurssia vakituksissa lomittajissa äkillisiin sijaisaputarpeisiin. Lomitusyksikkö pyrkii järjestämään lomitukseen mahdollisimman nopeasti myös äkillisissä tilanteissa. Käytännössä tulee tilanteita, että lomitusta ei pystytä järjestämään heti tarpeen alkaessa. Myös Mela on tuonut esille ja pitänyt tärkeänä, että jokaisella yrityksellä on varasuunnitelma eläinten hoidon järjestämiseksi siihen saakka, kunnes lomituspalvelut järjestyvät. On myös mahdollista, että lomitusyksikkö järjestää lomitukseen ottamalla työsuhteeseen maatalousyrittäjän ehdottaman henkilön.

Äkillisiin sijaisapupyntöihin vastaaminen on haasteellista, koska emme voi muuttaa lomittajien vahvistettuja työvuoroluetteloita yksipuoleisesti. Muutokset edellyttävät aina sopimista työntekijän kanssa.

Vuosiloma- ja sijaisapulomitukset järjestetään ensin ennen maksullista lomitusta. Ennalta tiedetyt pitkät sijaisapulomitukset esim. perhevapaat suunnitellaan kuitenkin ensin ennen muita lomituksia, jolloin nähdään, minkä verran lomittajia jää muihin lomituksiin. Resurssipulan vuoksi maksullisen lomitukseen käyttöä on pakko rajoittaa. Tarvittaessa yrittäjä voi ehdottaa omaa tekijäänsä lomitukseen suorittamiseen, tällöin palkkaamme tekijän määräaikaiseen työsuhteeseen.

Kaakkois-Suomen lomituspalvelut, vastine: Kangasniemen kunnan vetoamus lomituspalvelujen parantamiseksi 2.10.2023

Kangasniemen kunta on saanut paikallisilta maataloustuottajilta ja -yrittäjiltä erittäin huolestuttavia tietoja paikallisen lomituspalvelun toimimattomuudesta. Maatiloilla on ollut suuria ongelmia lomittajien saatavuudessa, mikä on johtanut työaikojen kiristymiseen ja työn kuormittavuuden lisääntymiseen. Lomittajia on liian vähän ja eläköitymisen johdosta uusia ammattitaitoisia lomittajia on ollut vaikea saada tilalle. Palautteen perusteella myös lomituspalvelujen työnjohdossa on ollut ongelmia. Johtamisen haasteet ovat heijastuneet sekä lomittajien että maatalousyrittäjien toimintamahdollisuuksiin.

Maatalouslomittajien rekrytointiongelma on valtakunnallinen.

Selvitämme lomittajien näkemyksen työnjohdon ongelmista käyttäen jo olemassa olevaa aineistoa, esim. omien henkilöstötyytyväisyyskyselyjen tulokset sekä Väliä Viljelijästä -hankkeen kyselyn tulokset. Tuloksien pohjalta järjestämme lomittajille alueittaiset työkokoukset, joissa keskustellaan tuloksista ja mietitään yhdessä korjaavia toimenpiteitä työnjohdon toimintaan.

Maataloustuottajilla on tällä hetkellä suuri huoli lomituksen tulevaisuudesta ja sitä kautta koko elinkeinon toimintamahdollisuuksista. Kangasniemen kunta vetoaa Mikkelin kaupunginhallitukseen, että akuuttiin tilanteeseen saadaan parannusta. Samalla Kangasniemen kunta yhtyy Sulkavan kunnan kirjelmään (4.9.2023), jossa on myös nostettu esille huoli lomituspalvelujen toimivuudesta. Kangasniemen alueen lomituspalveluja organisoidaan Mikkelin hallinnoiman Kaakkois-Suomen lomituspalvelun paikallisyksikön kautta. Maataloustuottajien eläkelaitos Mela on tehnyt Mikkelin kaupungin kanssa asiasta toimeksiantosopimuksen. Sopimuksen mukaan Mikkelin on vastuussa toimintansa lainmukaisuudesta ja siitä, että maatalousyrittäjien lomituspalvelut ja niihin liittyvät hallintotehtävät on järjestetty asianmukaisesti, ammattitaitoisesti, palveluhenkisesti ja tasapuolisesti koko paikallisyksikön tasolla.

Kaakkois-Suomen lomituspalvelujen yhteisesti sovitut toimintamallit luovat perustan asianmukaiselle, ammattitaitoiselle, palveluhenkiselle ja tasapuoliselle palvelulle.

Lomituspalvelujen tasapuolinen toteuttaminen varmistuu lomituspalvelulakia noudattamalla, Työntekijöiden tasapuolisen kohtelun varmistamme noudattamalla puolestaan heitä koskevia lakeja, mm. työehtosopimusta, työaika- ja työturvallisuuslakia.

Mela on kiteyttänyt asian seuraavasti: ”Palvelutuottajalla ja palvelunsaajalla on omat toiveensa suhteessa toisiinsa. Tavoite on yhteinen, yrittäjien on saatava palvelunsa siinä laajuudessa, miten laki edellyttää ja mahdollistaa”.

Mikkeli 12.10.2023

Kaakkois-Suomen lomituspalvelut

**Kari Mikkonen
maaseutujohtaja**

**Liisa Heino
lomituspalvelupäällikkö**